

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 66/2025-25

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Ľuboša Szigetiho (sudca spravodajca) a sudcov Petra Molnára a Petra Straku v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľov [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], a [REDACTED], [REDACTED], zastúpených JUDr. JCLic. Tomáš Majerčák, PhD., s. r. o., Južná trieda 28, Košice, proti postupu a rozsudku Krajského súdu v Košiciach č. k. 9Co/126/2022-238 z 27. marca 2024 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľov a skutkový stav veci

1. Sťažovatelia sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 18. júla 2024 domáhajú vyslovenia porušenia čl. 12 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a svojho základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 (prvej a druhej vety) a ods. 4 ústavy a základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, svojho práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a práva na pokojné užívanie majetku podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový protokol“) postupom a rozsudkom krajského súdu označeným v záhlaví tohto uznesenia. Navrhujú napadnutý rozsudok zrušiť a vec vrátiť krajskému súdu na ďalšie konanie.

2. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovatelia sa proti žalovanému Národnej diaľničnej spoločnosti, a.s., Dúbravská cesta 14, Bratislava, IČO 35 919 001 (ďalej len „žalovaný“), domáhali zaplataenia 7 383 eur s príslušenstvom z titulu opakovanej náhrady za zákonné vecné bremeno za užívanie nehnuteľností, ktoré vzniklo k pozemkom v ich podielovom spoluvlastníctve podľa zákona č. 639/2004 Z. z. o Národnej diaľničnej spoločnosti a o zmene a doplnení zákona č. 135/1961 Zb. o pozemných komunikáciách (cestný zákon) v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 639/2004 Z. z.“).

3. Okresný súd Košice II rozsudkom č. k. 20C/72/2020-154 z 21. júna 2022 (potvrdeným napadnutým rozsudkom krajského súdu) žalobu sťažovateľov zamietol. Uplatnený nárok konajúce súdy právne posúdili ako nárok na jednorazovú peňažnú náhradu za výkon práva žalovaného zodpovedajúceho § 6 zákona č. 639/2004 Z. z. zriadenému vecnému bremenu spočívajúcemu v užívaní sporných pozemkov, ktoré ku dňu vzniku diaľničnej spoločnosti (1. 2. 2005) neboli predmetom vkladu do diaľničnej spoločnosti. Okresný súd pritom odkázal na dôvody rozsudku Krajského súdu v Prešove sp. zn. 3Co/258/2016 zo 7. marca 2017 a Krajského súdu v Banskej Bystrici vo veci sp. zn. 16Co/156/2012. Poukázal tiež na obdobné rozhodnutia vydané Krajským súdom v Banskej Bystrici v konaniach sp. zn. 16Co/269/2015 a sp. zn. 15Co/86/2015, Krajským súdom v Prešove v konaniach sp. zn. 16Co/122/2012 a sp. zn. 2Co/81/2015 a Krajským súdom v Trnave v konaní sp. zn. 24Co/4/2018. Vzhľadom na uvedené a žalovaným vznesenú námietku premlčania formuloval záver o premlčaní práva sťažovateľov na zaplatenie náhrady za vecné bremeno. Premlčacia doba začala plynúť 2. februára 2005, t. j. deň nasledujúci po vzniku diaľničnej spoločnosti, a preto trojročná premlčacia doba na uplatnenie nároku uplynula 2. februára 2008. Keďže sťažovatelia žalobu podali na súde 31. augusta 2020, pre márne uplynutie premlčacej doby jej nebolo možné vyhovieť. Krajský súd, reagujúc na odvoláciu argumentáciu sťažovateľov, v napadnutom rozsudku doplnil, že správnosť záverov Krajského súdu v Banskej Bystrici vyjadrených v rozsudku sp. zn. 16Co/156/2012 z 28. júna 2012, na ktorého právne závery sa súd prvej inštancie odvolával vo svojom rozsudku, bola potvrdená aj ústavným súdom, a to jeho uznesením sp. zn. IV. ÚS 736/2013 z 12. decembra 2013. V zmysle záverov ústavného súdu vo vzťahu k otázke, či náhrada za nútené obmedzenie vlastníckeho práva vo forme vecného bremena zriadeného zákonom č. 639/2004 Z. z. neobsahujúcim jednoznačné vymedzenie finančného vyrovnania medzi účastníkmi má charakter opakujúceho sa plnenia, resp. či môže ísť aj o jednorazovú náhradu, za ústavne udržateľný považoval názor, podľa ktorého finančná náhrada za nútené zaťaženie pozemkov vzniknutým vecným bremenom je jednorazovou náhradou (napr. na základe § 135c ods. 3 Občianskeho zákonníka, resp. judikatúry Najvyššieho súdu Slovenskej republiky vo veci sp. zn. 4Cdo/89/2008), pričom vyslovil, že ani podriadenie uplatneného majetkového nároku v podobe jednorazovej finančnej náhrady premlčaniu nevykazuje znaky prekročenia ústavne konformných možností výkladu pravidiel premlčania majetkových nárokov vyplývajúcich z Občianskeho zákonníka. Vyslovil tiež, že odvolacie námietky, ktorými sa sťažovatelia domáhajú, aby na prejednáváný prípad bola aplikovaná judikatúra najvyšších súdnych autorít, a to hlavne ústavného súdu vo veciach sp. zn. PL. ÚS 42/2015 a III. ÚS 237/09, neobstoja, pretože táto judikatúra sa na vecné bremená zriadené zákonom č. 639/2004 Z. z. nevzťahuje a nemožno ju preto na tento prípad aplikovať. Krajský súd poukázal aj na právne závery, ktoré vyplynuli z uznesenia ústavného súdu sp. zn. III. ÚS 276/2021 z 27. apríla 2021, ktoré vo vzťahu k nálezu ústavného súdu vo veci sp. zn. PL. ÚS 42/2015 má „vysvetľujúci“ charakter a preukazuje dezinterpretáciu tohto nálezu zo strany sťažovateľov. Krajský súd tiež vysvetlil, že na prejednáváný prípad, ktorý sa riadi § 6 ods. 1 zákona č. 639/2004 Z. z., nemožno aplikovať ustanovenia zákona č. 66/2009 Z. z. o niektorých opatreniach pri majetkovoprávnom usporiadaní pozemkov pod stavbami, ktoré prešli z vlastníctva štátu na obce a vyššie územné celky, a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 66/2009 Z. z.“), ako sa toho dovoľávali sťažovatelia, keďže v ňom zákonodarca zvolil úplne inú formu usporiadania vlastníckych vzťahov k cudzím pozemkom pod stavbami vo vlastníctve obcí a vyšších územných celkov, než aký zvolil režimom zákona č. 639/2004 Z. z. na vyporiadanie vlastníctva vo vzťahu

k pozemkom pod diaľnicami. Nejde preto o obdobné prípady, a to bez ohľadu na to, ako v daných veciach peňažnej náhrady za výkon práva zodpovedajúceho vecnému bremenu zriadenému zákonom č. 66/2009 Z. z. súdy rozhodujú.

II.

Argumentácia sťažovateľov

4. Proti napadnutému rozsudku krajského súdu podali sťažovatelia túto ústavnú sťažnosť, v ktorej argumentujú:

a) porušením princípu legitímnych očakávaní a princípu právnej istoty v tom, že súdy rozhodnú rovnako ako v skutkovo a právne obdobných veciach (s poukazom na dlhoročnú konštantnú judikatúru súdov o opakujúcej sa odplate vo forme renty za zákonné vecné bremeno, hoci podľa zákona č. 66/2009 Z. z., poukazujúc v tejto súvislosti na nález ústavného súdu vo veci sp. zn. PL. ÚS 42/2015);

b) arbitrárnosťou napadnutého rozsudku tým, že napadnutý rozsudok neobsahuje odôvodnenie odchýlenia sa od právneho názoru ústavného súdu vyjadreného v náleze sp. zn. PL. ÚS 42/2015, podľa ktorého jednorazová odplata za zriadenie vecného bremena nie je primeranou odplatou podľa čl. 20 ods. 4 ústavy, a preto by mala mať opakujúci charakter;

c) následkami súdmi prijatého právneho názoru o jednorazovej odplate za vecné bremeno podľa zákona č. 639/2004 Z. z., ktorými sú najmä porušenie vlastníckeho práva sťažovateľov a neochota žalovaného vysporiadať vlastnícke vzťahy k pozemkom pod jeho stavbami a neexistencia žiadneho právneho prostriedku na donútenie diaľničnej spoločnosti k usporiadaniu vlastníckych vzťahov;

d) výkladom § 6 ods. 1 zákona č. 639/2004 Z. z. o jednorazovej odplate zo strany súdov, ktorým sa popiera zmysel prijatej právnej úpravy, ktorým je usporiadanie vlastníckych vzťahov k pozemkom pod stavbami s tým, že ak by zákonodarca chcel zriadiť vecné bremeno s jednorazovou odplatou, tak by to zakotvil priamo do zákona;

e) porušením princípu rovnosti podľa čl. 12 ods. 1 ústavy, predovšetkým v kontexte čl. 20 ods. 4 ústavy, v ktorom ústavodarca stanovil, že vlastnícke právo možno obmedziť iba v nevyhnutnej miere, vo verejnom záujme, na základe zákona a za primeranú náhradu, pričom tieto podmienky musia byť splnené kumulatívne. Zriadenie vecného bremena zákonom (§ 6 zákona č. 639/2004 Z. z.), teda obmedzenie vlastníckeho práva priamo zákonom je tak v rozpore s čl. 20 ods. 4 ústavy a judikatúrou ústavného súdu, o čom svedčí judikatúra ústavného súdu, s čím sa krajský súd nevysporiadal;

f) absenciou zakotvenia poskytnutia primeranej náhrady za obmedzenie vlastníckeho práva v zákone č. 639/2004 Z. z. v rozpore s čl. 20 ods. 4 ústavy, čoho následkom je faktické odňatie vlastníckeho práva sťažovateľov (resp. faktické vyvlastnenie);

g) neprípustnosťou a nelogickosťou argumentácie súdov o premlčaní práva od účinnosti zákona č. 639/2004 Z. z., keďže premlčacia doba nároku na jednorazovú odplatu za užívanie nehnuteľnosti nemôže začať plynúť skôr, ako sa žalobca dozvedel o tom, že má nárok len na jednorazovú odplatu, pričom sťažovatelia sa o tomto prvýkrát dozvedeli až z napadnutého rozsudku krajského súdu v tomto konaní [s odkazom aj na rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Urbárska obec Trenčianske Biskupice proti Slovenskej republike (sťažnosť č. 74258/01)].

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

5. Podstatou ústavnej sťažnosti je porušenie čl. 12 ods. 1 ústavy, práva na spravodlivý proces (čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru) a vlastníckeho práva sťažovateľov (čl. 20 ods. 1 a 4 ústavy a čl. 1 dodatkového protokolu) postupom a rozsudkom krajského súdu o potvrdení rozsudku okresného súdu, ktorým zamietol žalobný nárok sťažovateľov na náhradu za zriadenie vecného bremena podľa zákona č. 639/2004 Z. z.

6. Predmetom prieskumu prerokovanej veci je rozhodnutie odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, zatiaľ čo v súlade s princípom subsidiarity zakotveným v čl. 127 ústavy môže ústavný súd konať o namietanom porušení sťažovateľových práv a vecne sa zaoberať ústavnými sťažnosťami len za predpokladu, že sa sťažovateľ nemôže ani v budúcnosti nebude môcť domáhať ochrany svojich práv pred iným súdom využitím takých právnych prostriedkov, ktoré mu zákon na to poskytuje (IV. ÚS 404/2022).

7. Sťažovatelia odôvodnili prípustnosť podanej ústavnej sťažnosti tým, že nemajú iný účinný prostriedok nápravy. Zastávajú názor, že dovolanie proti napadnutému rozsudku krajského súdu, ktorý rozhodol v súlade s ustálenou rozhodovacou praxou najvyššieho súdu, nie je prípustné. Dovolanie nie je podľa ich názoru prípustné tiež z dôvodu podľa § 422 ods. 1 a) Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“), keďže napadnutý výrok odvolacieho súdu o peňažnom plnení neprevyšuje desaťnásobok minimálnej mzdy.

8. Ústavný súd sa preto najskôr zaoberal tým, či má právomoc preskúmať rozsudok odvolacieho súdu vo veci samej, ktorým potvrdil rozhodnutie súdu prvej inštancie, bez toho, aby proti nemu sťažovatelia podali dovolanie.

9. Ústavný súd po preskúmaní obsahu ústavnej sťažnosti konštatuje, že podstatná ústavnoprávna argumentácia sťažovateľov atakuje popri nesprávnom právnom posúdení § 6 zákona č. 639/2004 Z. z. aj arbitrárnosť napadnutého rozsudku [porovnaj predovšetkým bod 5 písm. b) tohto uznesenia, pozn.]. Podľa judikatúry ústavného súdu predstavuje arbitrárne rozhodnutie zásah do práva na súdnu ochranu a spravodlivý súdny proces (I. ÚS 115/2020). Podľa názoru ústavného súdu je táto argumentácia subsumovateľná pod dovolací dôvod podľa § 420 písm. f) CSP. Ak rozhodnutie odvolacieho súdu v podstatných bodoch nespĺňa požiadavky vyplývajúce z čl. 46 ústavy, resp. čl. 6 ods. 1 dohovoru v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces, zodpovedá táto okolnosť dôvodu prípustnosti dovolania podľa § 420 písm. f) CSP (IV. ÚS 314/2020).

10. V konkrétnom prípade bolo nevyhnutné, aby sťažovatelia pred podaním ústavnej sťažnosti splnili podmienku uplatnenia dovolania ako procesného prostriedku, ktorý im zákon na ochranu ich práv poskytuje. To platí aj v prípade, ak majú sťažovatelia popri namietaní porušenia svojho práva na spravodlivý proces v kontexte arbitrárnosti či porušenia ich legitímnych očakávaní [ako námietky v zásade aplikovateľnej pod dovolací dôvod podľa § 420 písm. f) CSP, pozn.] výhrady aj voči potenciálne nesubsumovateľnej námietke nesprávneho právneho posúdenia pod § 421 CSP.

11. Aj napriek skutočnosti, že niekedy nie je celkom možné a reálne jednotlivé námietky (subsumovateľné a nesubsumovateľné pod dovolacie dôvody) od seba celkom oddeliť, bolo by v rozpore s princípom subsidiarity, aby ústavný súd predbiehal rozhodnutie odvolacieho súdu.

Aj ústavný súd musí všeobecným súdom poskytnúť príležitosť plne rozvinúť ich právomoc, keďže aj im patrí možnosť a povinnosť poskytnúť sťažovateľovým základným právam a slobodám ochranu v medziach ich zákonom zverených kompetencií. Táto ochrana je v rámci vzťahu medzi všeobecnými súdmi a ústavným súdom podľa princípu subsidiarity delená a postupná, nie delená a súbežná. Ústavný súd nie je súčasťou systému všeobecného súdnictva a jeho právomoc nastupuje spravidla až vtedy, ak sťažovateľ pred všeobecnými súdmi vyčerpá všetky účinné prostriedky nápravy vo vzťahu ku konaniu, resp. k rozhodnutiu ako celku. V prípade, ak v rámci toho istého konania (rozhodnutia) je možné niektoré námietky uplatniť pred dovolacím súdom a iné nie, ústavný súd v tejto súvislosti považuje za v rozpore s už zmieneným princípom subsidiarity tieto procesné nároky drobiť a ponechať ich samostatnému procesnému osudu. V prípade potenciálneho úspechu sťažovateľa pred dovolacím súdom (čo i len vo vzťahu k niektorým uplatneným námietkam) totiž stráca ďalšie konanie pred ústavným súdom zmysel (I. ÚS 182/2023).

12. Ústavný súd opakovane pripomína, že nie každé rozhodnutie o mimoriadnom opravnom prostriedku spôsobuje zachovanie zákonnej lehoty na podanie ústavnej sťažnosti vo vzťahu k rozhodnutiu, ktoré bolo mimoriadnym opravným prostriedkom napadnuté, zohľadňujúc predovšetkým subsidiaritu konania o ústavných sťažnostiach, preto posledná veta § 124 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) o zachovaní tejto lehoty je určená na to, aby sťažovateľ v ústavnej sťažnosti mohol uplatniť námietky neuplatniteľné v mimoriadnom opravnom prostriedku. Pokiaľ by rozhodnutie o dovolaní bolo negatívne, má sťažovateľ pri zachovaní princípu subsidiarity právomoci ústavného súdu možnosť napadnúť ústavnou sťažnosťou rozhodnutie dovolacieho súdu vrátane odvolacieho súdu. Pokiaľ ide o námietky proti dovolaním napadnutému rozhodnutiu, ktoré nebolo možné uplatniť v dovolacom konaní, je možné ich potom uplatniť súčasne, ale až v ústavnej sťažnosti a ústavný súd ich môže preskúmať, avšak spolu s výsledkami dovolacieho konania. Ústavný súd už len dodáva, že práve posledná veta § 124 zákona o ústavnom súde o zachovaní lehoty je určená práve na to, aby sťažovateľ mohol v ústavnej sťažnosti (nasledujúcej po podaní mimoriadneho opravného prostriedku) uplatniť námietky neuplatniteľné v mimoriadnom opravnom prostriedku. Inými slovami, lehota na podanie ústavnej sťažnosti ústavnému súdu bude považovaná za zachovanú aj vo vzťahu k predchádzajúcemu právoplatnému rozhodnutiu všeobecného súdu, teda začína plynúť podľa § 124 poslednej vety zákona o ústavnom súde (IV. ÚS 398/2022, IV. ÚS 24/2023, I. ÚS 543/2024).

13. Skúmajúc procesné súvislosti sťažovateľmi zvoleného postupu vynechaním dovolania ako v poradí ďalšieho prípustného prostriedku nápravy porušených práv v rámci súdnej sústavy, a to z dôvodu jeho zjavnej neúspešnosti, ústavný súd uzatvára, že nie je udržateľný taký právny stav, keď sa dovolacia inštancia dostane do faktickej pozície neúčinného prostriedku nápravy, ktorý by dostal punc fakultatívnosti a obsolencie (III. ÚS 352/2021). Meritórne preskúmanie ústavnej sťažnosti sťažovateľov ústavným súdom v situácii, keď nevyužili právny prostriedok ochrany svojich základných práv, ktorý im zákon účinne poskytoval, t. j. nepodali dovolanie, hoci ho podať mohli a mali, by bolo porušením princípu subsidiarity, na ktorom je založené rozhodovanie o individuálnych ústavných sťažnostiach (I. ÚS 336/2018, II. ÚS 12/2021, IV. ÚS 522/2020). Sťažovatelia tiež netvrdili, že dovolanie nepodali z dôvodov hodných osobitného zreteľa, a preto

zo strany ústavného súdu neprichádza do úvahy ani prípadný postup podľa § 132 ods. 3 zákona o ústavnom súde.

14. Ústavný súd na okraj dodáva, že z rozhodovacej činnosti ústavného súdu vyplýva, že o ústavných sťažnostiach sťažovateľov (vlastníkov pozemkov pod stavbami) zastúpených tým istým právnym zástupcom týkajúcich sa premlčaných nárokov na jednorazovú náhradu za vecné bremeno podľa zákona č. 66/2009 Z. z. opakovane rozhodol (napr. uznesenie sp. zn. II. ÚS 564/2023 z 5. 12. 2023, uznesenie sp. zn. I. ÚS 11/2024 z 11. 1. 2024, uznesenie sp. zn. IV. ÚS 7/2024 z 9. 1. 2024, uznesenie sp. zn. IV. ÚS 58/2024 zo 7. 2. 2024, uznesenie sp. zn. I. ÚS 204/2024 z 3. 4. 2024, uznesenie I. ÚS 543/2024 z 2. 10. 2024) tak, že ústavné sťažnosti, ktorých predmetom bolo rozhodnutie odvolacieho súdu o potvrdení súdu prvej inštancie (bez využitia dovolania), odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. d) zákona o ústavnom súde pre ich neprípustnosť. Ústavný súd neidentifikoval žiaden skutkový či právny dôvod, pre ktorý by sa mal v právnej veci sťažovateľov odchyliť od záverov vyslovených v skorších uzneseniach ústavného súdu.

15. Na základe uvedených dôvodov sa ústavný súd meritórne nezaoberal podanou ústavnou sťažnosťou, ktorou sťažovatelia namietali porušenie svojich základných práv a slobôd podľa ústavy, dohovoru a dodatkového protokolu, ale túto pri predbežnom prerokovaní odmietol ako neprípustnú podľa § 132 ods. 2 v spojení s § 56 ods. 2 písm. d) zákona o ústavnom súde.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 12. februára 2025

Luboš Szigeti
predseda senátu